

BJØRNSTJERNE BJØRNSON,
MARTTI RAITIO

ABSALOMIN TUKKA

Bjørnstjerne Bjørnson

Absalomin tukka

«Public Domain»

Bjørnson B.

Absalomin tukka / B. Bjørnson — «Public Domain»,

Содержание

I	5
II	14
Конец ознакомительного фрагмента.	18

Bjørnstjerne Bjørnson

Absalomin tukka

I

Harald Kaas oli tullut kuudenkymmenen vuoden ikään. Hän ei enää viettänyt raisua nuoremiehen-elämäänsä, joka oli hyljeksinyt kaikkinaista arvostelua ja harkintaa. Hänen huvipurttaan ei enää nähty rannikolla kesäisin, hänen talvimatkoistaan Englantiin ja etelään oli tullut loppu, eikä häntä edes klubissaan Kristianiassa enää nähty kuin harvoin.

Ei myöskään hänen sankarivartalonsa enää tarvinnut kumartua ovissa niinkuin entisinä aikoina; hän oli pienentynyt. Länkisäärinen oli hän aina ollut, mutta polvien väliaukko oli nyt tullut suuremmaksi ja pyöreämmäksi. Selän herkulesmainen kaarre oli myöskin tullut pyöreämmäksi; hän kulki kumarassa. Hänen otsansa oli ennen ollut leveimpiä; kenenkään toisen hattu ei ollut sopinut hänelle. Mutta nyt se oli kaikkein korkeimpia. Hänellä nimittäin ei ollut tukkaa jäljellä muuta kuin pienet tupsut korvallisilla ja ohut seppele niskassa. Nyt tarttui hän pikariin mieluimmin molemmin käsin, sillä hänen kätensä vapisivat. Hampaatkin, jotka olivat olleet pienet, mutta vahvat ja tupakan mustaamat, alkoivat putoilla.

Kun hänen piti sanoa "hiis vieköön", niin hän sanoi "hiish vieköön". Kämmeniänsä hän aina oli pitänyt puoleksi suljettuina, ikäänkuin jotakin niissä kantaen; nyt hänen käsivartensakin koukistuivat eikä hän enää voinut ojentaa niitä suoriksi. Vasemman käden sakarisormen oli muuan tappelutoveri, jonka Harald Kaas löi lattiaan, palkinnoksi purrut poikki. Kaas oli maksanut kohteliaisuuden pakoittamalla kälmin nielaisemaan sormen. Nykyään Kaas kernaasti istui sormentynkää hieroskellen. Usein johtui tästä puhe hänen mainetekojensa tarustoon, joka kasvoi ja kasvoi, sikäli kuin hän vanheni ja pysyi aloillaan.

Hänen pienet, viekkaat silmänsä olivat syvällä päässä ja katsoivat jokaista raskaan kiinteästi. Hänen olemuksessaan oli voimaa ja mahtia ja hänen kallossaan kiehuva järkeä; niinpä hän muun ohessa oli etevä mekaaninen kyky. Hänen järkähtämätön itseihailunsa ei ollut vailla suuruutta, ja voiman vuoksi, jota hänen sekä ruumiinsa että henkensä tiukkui, häntä pidettiin merkkihenkilönä, erikoisihmisenä. Minkävuoksi hänestä ei tullutkaan enempää?

Hän asui kartanossaan Hellebergenessä. Tilaan kuului suuria metsiä pitkin rannikkoa ja ulkotiloja sisämaassa joiston varrella. Kerran tila kuului Kurtien suvulle, ja nyt se oli tullut näille takaisin, sillä kaikki tiesivät, että Harald Kaas ei ollut mikään Kaas, vaan Kurt. Hän kokosi tilan jälleen yhteen, ja hänen tässä käyttämistään keinoista ja tempuista voitaisiin kirjoittaa kokonainen kirja.

Tilan päärakennus sijaitsi lahdelle päin. Lahtea reunusti sikermä saaria; niiden takana oli vielä saaria ja lopuksi aava meri. Suhteettoman pitkässä rakennuksessa, joka oli rakennettu uudestaan vanhalle linnanvallille, oikea siipi vain puolitekoisena vasen Harald Kaasin asuntona, – siinä hän eli elämänsä. Rakennuksen molempia siipiä yhdisti kaksi umpinaista, aivan samanlaista verantaa, joiden päissä oli portaat. Omituista kyllä verannat eivät olleet meren, siis etelän puolella, vaan peltojen ja metsäin, siis pohjoisen puolella.

Talon molempain siipien välillä oli sisällä puolueeton alue, nimittäin tilava ruokasali ala- ja suuri tanssisali yläkerrassa. Viime vuosina ei kumpaakaan näistä huoneista oltu käytetty.

Harald Kaasin asunnon ulkokeristeena oli valtava, julmasarvinen hirvenpää, joka oli naulattu verannan otsikkoon. Itse verannalla prameili paljous karhun, suden ja ketun nahkoja sekä täytettyjä maa- ja merilintuja. Sisällä eteisessä oli nahkoja ja pyssyjä pitkin seiniä. Huoneet niinkään olivat täynnä nahkoja, ja niiden erikoisuutena oli petoeläinten ja pinttyneen tupakan kirpeä haju; Kaas sanoi sitä "miehen hajuksi". Ken vain kerrankin oli sitä vetänyt nenäänsä, ei unohtanut sitä milloinkaan.

Kallisarvoisia, hienoja nahkoja oli pitkin seiniä, lattioilla taljoja, ja vuoteessakin käytettiin vain pelkkiä taljoja ja vällyjä. Harald Kaas makasi ja istui nahkojen päällä, käveli nahkojen päällä, ja kaikki nämä nahkat antoivat tervetullutta virikettä keskustelulle, sillä itsepä hän oli kaatanut joka ainoan eläimen. Tosin oli niitä, jotka arvelivat, että useimmat nahkoista olivat ostetut Brandt & K: nilta Bergenistä ja että vain nämä kaskut olivat kotona ammutut ja nyljetyt. Mutta minä puolestani luulen että tässä oli liioittelua. Olipa miten oli, peräti valtava vain oli vaikutus, kun Harald Kaas istui lieden ääressä korkeaselkäisessä nojatuolissaan, jalat karhunaljalla ja aukaisi paidanrintamuksen näyttääkseen merkkejä karvaisessa rinnassaan. Mitä merkkejä ne olivat? Karhunhampaitten jälkiä siltä kerralta, jolloin Harald Kaas upotti veitsensä kahvaa myöten pedon sydämeen. Kaikki harvinaiset ruukut, kaapit ja leikkauksilla koristellut tuolit kuuntelivat kertomusta totunnaisella tyyneydellään.

Harald Kaas oli kuusikymmenvuotias, kun hän heinäkuussa purjehti lahteensa neljän naisen kera, jotka hän oli noutanut höyrylaivalta. Niiden piti olla hänen luonaan elokuun loppuun. Yksi vanhempi nainen ja kolme nuorempaa, kaikki hänen sukulaisiaan. Niiden piti asua yläkerrassa. Sinne he kuuluivat kuinka hän asteli ja murahteli alakerrassa, ja he alkoivat miltei peljätä häntä. Kolmella heistä olikin ollut erinäisiä epäilyksiä ennenkuin he ottivat hänen kutsunsa vastaan, ja nämä epäilykset eivät hälvenneet, kun he seuraavana aamuna näkivät Kaasin tulla taapertavan rannasta ilkiälästä. He kirkaisivat ja painautuivat yöriijysillään toisiansa vasten, neuvotellakseen eikö heidän pitäisi matkustaa heti paikalla. Mutta kun yksi heistä sanoi: "Sinun ei olisi pitänyt kutsua meitä, täti, silloin emme olisi nähneet sitä", niin rupesivat he kaikki nauramaan, ja siihen jäivät matkatuumat.

Aamiaispöydässä olo tietenkin ensin oli kankeata, mutta kun Harald Kaas kertoi heille vanhasta mustasta tammastaan, joka oli rakastunut rovestin nuoreen oriiseen ja joka raivostui, jos joku muu ori yritti lähennellä, mutta sitävastoin taivutti päätään sivulle ja "hirmui kuin hieno röökkinä" heti kun pappilan ori kiljuen ja teutaroiden lähenei – no niin, silloin naiset huomasivat, että heidän oli mukauduttava niin yhteen kuin toiseenkin. Jos he uteliaisuudesta olivat tänne eksyneet, niin täytyi heidän sietää "luontoa", – niinkuin Harald Kaas sanoi (I vahvasti pyörästettyinä). Siitä huolimatta he seuraavana yönä peljästyivät puolikuoliaiksi; hän näet ampui aivan heidän ikkunainsa alla. Vieläpä täti väitti, että hän oli ampunut suoraan hänen avonaisesta ikkunastaan sisään. Hän pyrähti pystyyn, ja toiset hyppäsivät korkealle vuoteistaan ja seisoivat keskellä lattiaa ennenkuin tiesivät kunnolleen missä olivatkaan. Sitten he asettuivat ikkunan ääreen ja kurkistelivat ulos, vaikka täti vakuutteli että heidät heti ammuttaisiin. Pitihän heidän toki huomata mistä oli kysymys. Aivan oikein, kirsikkapuiden ja omenapuiden välissä he näkivätkin Kaasin kuljeskelevan pyssy kädessä ja kuuluivat kuinka hän kiroili. Kaikki puikahtivat suuresti säikähtyneinä vuoteisiinsa takaisin. Aamulla he sitten saivat kuulla, että hän oli ampunut haulipanoksilla yöjalkalaisia. Yksi niistä oli saanut puoli panosta pakaroihinsa – hiish viekoon! Vähät siitä vaikka käyvätkin yöjalassa, mutta varokoot tulemasta tänne. – Kyllä meissä on miestä pitämään ne loitolla, jos yrittävät." Nuo neljä naista istuivat kuin neljä äsken sytytettyä kynttilää kirkon ruunussa, – kunnes yksi heistä hyppäsi pystyyn ja parkaisi. Sitten he parkaisivat kaikki.

Naiset eivät ikävöineet täällä; siksi suuri oli Harald Kaasin kyky keksiä mitä uskomattomimpia yllätyksiä, ja olihan sitäpaitsi suurissa metsissäkin niin paljon "tunnelmaa"; metsiä ei oltu lainkaan hakattu senjälkeen kun Harald Kaas otti tilan haltuunsa. Lisäksi oli joen rannalla kauniita kävelyteitä ja itse joessa kaloja runsaasti. He uivat, tekivät hauskoja purjehdusmatkoja kutterilla sekä myöskin ajelumatkoja pitkin pitäjää, vaikka ajopelit suinkaan eivät olleet uudet.

Nuorin heistä, Kirsten Ravn, alkoi pian jättäytyä pois toisten retkiltä. Hän oli rakastunut rakennuksen itäiseen, keskentekoiseen siipeen; siellä hän vietti yksinään monet tunnit avonaisten ikkunain ääressä. Siellä kasvoi puita, suuria lehmuksia, hoitamattomia ja salaperäisiä. "Teidän pitäisi rakentaa parveke tänne, merta kohti, "sanoi hän Kaasille; "katsokaa, kuinka meri välkkyilee lehmusten takaa!" Jos Kirsten sai jotakin päähänsä, niin ei hän hellittänyt ennenkuin sai tahtonsa täytäntöön, ja kun hän neljä tahi viisi kertaa oli tämän huomautuksensa tehnyt, lupasi Kaas noudattaa kehoitusta. Mutta tuskin oli Kirsten saanut tämän myönnytyksen, kun hänellä jo oli uusia toivomuksia. "Ensimmäisen parvekkeen alla täytyy olla toinen vielä leveämpi parveke", sanoi hän

lempeällä äänellään. "Ja sen kummaltakin puolelta täytyy olla portaat nurmikolle; se nurmikko on niin sievä." Tämä kuulumaton häikäilemättömyys miellytti Kaasia. Ennen pitkää suostui hän tähänkin vaatimukseen.

"Huoneet on laitettava kuntoon", käski Kirsten vakavana. "Tuo huone, josta mennään alemmalle parvekkeelle, on maalattava öljyväreillä, ja lattia on kiilloitettava." Hän ojensi käteensä näyttääkseen huonetta. "Kaikki lattiat on kiilloitettava. Ylemmän kerroksen huonetta varten saatte minulta piirustukset. Minä olen ajatellut, kuinka se osapuilleen on järjestettävä", – ja hänen suuret, kummastuneet silmänsä paperoivat seinät, järjestivät ja sijoittivat huonekalut ja ripustivat ikkunoihin erikoiskuosiset uutimet. "Minä tiedän myöskin miltä muiden huoneiden tulee näyttää", lisäsi hän, meni sisälle huoneisiin ja viivähti äänettömänä jokaisessa niistä. Kaas seurasi kuin vanha hevonen taluttajaansa. Kun nuo neljä naista olivat olleet talossa puolet ajastaan, niin Kaas sangen levollisena laiminloi kolme heistä kokonaan.

Hänen silmänsä kuvastivat kiihkeätä ihailua, kun Kirsten saapui luo; hän etsi noiden toisten katseita saadakseen liittää heidän ihailunsa omaansa; hän koikkaroitsi Kirstenin ympärillä kuin semmoinen vanha valokuvauskone, jonka olettaisimme pysyvän itsestään jaloillaan. Sittenkuin tyttö eräänä päivänä oli ottanut hänen kirjakaapistaan esille erään ranskankielisen mekaniikan oppikirjan ja osoittanut, että hän sekä ymmärsi sitä että oikeastaan omasikin suurimmat taipumukset juuri mekaniikkaan, oli Kaas mennyttä miestä. Kun Kirsten tämän jälkeen vain sattui paikalle, ojensihen Kaas hetikohta ja alkoi sekä puhua että toimia. Heti aamulla nähdessään hänet erikoisen näköiseen aamunuttuun pukeutuneena Kaas joko hiljaa hymyili tahi tuijotti, tuijotti ja katsoi sitten toisiin. Kirsten ei puhunut paljon, mutta jokainen sana herätti Kaasin ihastuksen. Enemmän hän tunsu ihastusta kun Kirsten istui noinikään omia aikojaan eikä puhunut ollenkaan eikä välittänyt kenestäkään; silloin Kaas muistutti vanhaa papukaijaa, joka pää kallellaan odottaa sokeripalaa. Hänen paidanrintamuksensa muuttui tästälähin liidunvalkeaksi; ennen hän ei vähääkään välittänyt puvustaan. Nyt hän koreili raakasilkistä tehdyssä hännystakissa, jonka hän kerran oli ostanut Algerissa, mutta jonka hän heti oli ripustanut syrjäiseen naulaan, koska se oli liian piukka. Se yllään hän muistutti tasaiseksi leikattua pyökkiaitausta.

Ken siis oli tämä 21-vuotias leijonankesyttävä, joka aivan tahtomattaan, jopa suorastaan melkein mitään toimittamatta ja puhumatta (hän nimittäin oli hiljaisiin noista neljästä) sai metsän väkevimmän pedon ryömimään edessään tomussa ja tuhassa ja vilkuilemaan voitetun nöyrällä katseella?

Huomatkaa siis – kuinka hän istuu tuossa valtoimin, kauniin tummanpunaisin hiuksin, huomatkaa hänen leveä otsansa ja korkea nenänsä, ja erittäinkin hänen suuret, ihmettelevät silmänsä! Katsokaa hänen kaulaansa ja sen jatkoa, silmäilkää korkeata vartaloa ja erinomaista sopusuhtaisuutta! Katsokaa tarkasti hänen renessanssihamettaan, sen muotoa ja värejä – ja tulettepa uteliaaksi, sillä hän on jotakin puolestaan, hän.

Kirsten Ravnin äiti kuoli hänen syntyessään ja isä kun hän oli viiden vuoden vanha. Isä jätti hänelle pienen omaisuuden obligatsioneina, sillä nimenomaisella ehdolla, että pääoma jäisi koskemattomaksi ja että Kirsten yksinään käyttäisi sen korot, menipä hän naimisiin tahi ei. Siten hän tahtoi kasvattaa tyttärensä luonnetta. Hänet kasvatettiin kolmessa laajan sukunsa perheessä – suvun, jota oikeastaan pitäisi sanoa kansanheimoksi, jonka erikoinen luonteenomaisuus oli halu ja pyrkimys pitää oma päänsä kaikessa. Missä kaksi Ravnia tulee vastakkain, syntyy säännöllisesti riitaa kaikesta mistä he keskustelevat; mutta juuri riita lujittaa heidän yhteenkuuluvaisuuttaan. Niin, heidän silmissään ei mikään muu suku voi olla "repäisevä" – käyttääksemme aito ravnilaista adjektiivia.

Kirsten oli huomattavan lahjakas ja vastaanottavainen kyky; hän luki kaikkea ja muisti kaiken, mikä oikeastaan osoittaa että hän oli hyvin ajattelukykyinen; sillä muistaminenhan on vain ajatusten järjestämiskykyä. Hän oli numero yksi kaikessa mihin kajosi; tämä, sekä se seikka että hän oli semmoisten hoidossa, jotka koettivat keinotella hänen kustannuksellaan, tietysti imarteli häntä ja samalla enensi hänen olemuksensa rahallista arvoa. Hän ei ollut missään määrin ylpeä; se ei ollut Ravnien ominaisuuksia. Mutta kymmenvuotiaana hän ei enää halunnut leikkiä; hän

meni metsiin ja runoili sankarilauluja. Kahdentoista vuotiaana hän tahtoi kulkea vain silkissä, ja huolimatta hiuskoreasta ja monin pitsein kirjailusta monisanaisesta tädistään hän ajoi tahtonsa täytäntöön. Hän oli silkissään norja ja sulava ja edelleenkin numero yksi. Hän laitteli runoja ritari Aagesta ja Else neidosta, linnuista ja kukkasista ja hyvin suurista suruista. Tultuaan täyskasvuiseksi, jolloin muut varakkaat nuoret naiset pukeutuvat silkkiin, hän lopetti silkin pitämisen. Hän oli kyllästynyt "kiiltävään ja kahisevaan". Nyt hän kiihkoili kaikkeen villaiseen ja erivärisiin kalliisiin vaatekappaleihin. Renessanssihameet muuttuivat nyt hänen lempipukineikseen, ja niitä hän rupeisi oikein tutkimaan. Hän leikkasi ne auki rinnoilta samalla tavoin kuin on Lionardon ja Rafaelin naismuotokuvilla, joitten näköiseksi hän muutoinkin koetti itsensä saada. Hän ei enää kirjoitellut runoja, vaan kertomuksia, jotka olivat tarkoin jäsennellyt ja kielellisesti puhtaat, mutta olivat kaikkea muuta kuin välittömiä. Ne olivat lyhyitä ja *pointe* oli niissä kaikissa enemmän tai vähemmän huomattavissa. Tavallisesti kahdeksantoistavuotiaan naisen kertomukset eivät juuri kapinoidi, mutta nämä olivat aivan erikoisessa määrässä rohkeita. Niiden ainoana tarkoituksena oli silminnähävästi ärsyttäminen. Hän ei pannut kertomusten alle nimeään, vaan nimimerkin "Suukko". Mutta kuitenkin oli aivan liian houkuttelevaa olla jollekin kertomatta, että se kirjailija, joka tuona aikana, jolloin kaikki kirjailijat tahtoivat ärsyttää, ärsytti kaikkein enimmäin, oli hienon kasvatuksen saanut nainen eräästä maan parhaista perheistä ja kahdeksantoistavuotias. Pian tiesivätkin kaikki, että "Suukko" oli juuri hän, punaisine valtoimine hiuksineen, "renessanssinainen Tizian-hiuksineen." Hänen tukkansa oli erittäin tuuhea: se tumpuroitsi ja välähтели, se liehui valtoimena olkapäillä ja rinnoilla – tapa, jonka hän oli jo lapsena omaksunut. Hänen suuret silmänsä näyttivät katsovan kaikkea kuin ensimmäistä kertaa; mutta kasvojen alaosa ei oikein näyttänyt soveltuvan leveäotsaiseen yläosaan. Yläleuka näytti olevan taapäin, korkean nenän alla oleva suu näytti pienemmältä kuin se olikaan, ja alaleuka näytti olevan vain sitä varten, että sen alla olisi vielä toinen pieni leuka, joka eroittautui varsinkin aina silloin kun hänen päänsä taipui eteenpäin, mikä tapahtui sängen usein. Tämä kaksinkertainen porras vaikutti myöskin kaulan eduksi, joka oli hienon valkoinen, muodoltaan jalo ja pyöreä ja erinomaisesti rintaan kiinnitetty. Tästä syystä hän ei koskaan peittänyt kukaan kaulaansa, vaan esiintyi avorintaisena; hänen rintansakin oli valkea, valkea ja korkea. Hameen ylimmäinen reunus tuntui soveltuvan siihen kuin valettu, siitä hän piti tarkoin huolen. Rinnat olivat matalalla eivätkä pullistuneet esiin, mutta niiden kiinteä muoto, niiden alla oleva solakka vyötäry, kohtalaiset lantiot piukassa hameessa, hänen ryhtiänsä, pyöreät käsivartensa, pitkät kätensä vaikuttivat että hän näytti niin hienolta ja erikoiselta, että häntä täytyi enemmän kuin katsella, täytyi tutkia. Kun vielä otamme lukuun kaikki puvun pienet hienot yksityiskohdat ja koristeet, niin ymmärrämme, kuinka paljon tähän kaikkeen oli käytetty älyä ja taiteellista makua.

Ympäristöään kohtaan hän oli ystävällinen, tasainen ja hiljainen; aina oli hänellä jotain askareita, aina oli hänen silmissään kummasteleva katse. Hänen erikoiset, salamyhkäisen tapaiset, tarkoin punnitut lauseensa eivät olleet usein kuultua. Sekä hänen harvapuheisuutensa että koko olemuksensa vaikuttivat, että ihmiset eivät oikein uskaltaneet häntä lähennellä. Varsinkaan ne, jotka tiesivät kuinka viisas tämä nuori nainen oli ja kuinka laajat tiedot hänellä oli.

Ystävättäriä hänellä oikeastaan ei ollut, mutta suuri suku, joka ihastuneena parveili hänen ympärillään, piti huolta seurapiiristä, ystävyysuhteista, imartelusta, huvittelusta, vartioimisesta, – jos hän olisi halunnut elää omassa rauhassaan, niin hänen olisi täytynyt matkustaa ulkomaille. Hän oli suvun prinsessa, häntä ei ainoastaan imarreltu, vaan hänet tahdottiin myös naittaa väen väkisin, johon toimenpiteeseen nähden hän asettui ehdottomasti vastakymteen. Koroistaan oli hän lapsuudestaan näihin päiviin saakka säästänyt sievoisen summan, – kuitenkin paljon vähemmän kuin suku uskotteli. Taru hänen rikkaudestaan ei vaikuttanut niinkään vähän siihen, että "kaikki" rakastuivat häneen, eivätkä ainoastaan suvun miespuoliset naimattomat jäsenet – sehän oli luonnollista – vaan myös taiteilijat ja taiteen harrastajat, enimmäin kaikkein elähtäneimmät näistä, parveilivat hänen ympärillään – sanalla sanoen koko *la jeunesse dorée* (mikä Norjassa on jokseenkin ränstynyttä) poikkeuksetta.

Hän oli elävä taideteos, sen ja sen hintainen, ihailtu ja ihmeen siro, – jokainen heistä toki tahtoi kantaa hänet kotiinsa ja nauttia hänestä yksinään. Hänessä täytyi olla runsaasti vetovoimaa, salaperäistä itseensä kätkeytymiskykyä, – mikä juuri on maailmaanväsytyn korkein ihanne.

Hänen kanssaan he voisivat viettää mitä tyylikkääntä elämää taiteessa, maussa, mukavuudessa; hänen sivistyksensä oli mitä hienointa ja täydellisintä ja vapautuneinta... meidän pieni maamme ei niihin aikoihin voinut tarjota maukkaampaa makupalaa. Kun he näkivät hänet, eivät he tienneet kuinka esiintyä, mitä tehdä, näyttäytyäkö sivultapäin vaiko päin naamaa, hymyilläkö vai murjottaa, puhuako vai vaieta. Olen kerran nähnyt hyvin suuren narttukoiran, jota liehakoivat suuri joukko uroksia, jotka olivat sille kaikki aivan liian pieniä. Minkävuoksi ei kukaan maalari ole ikuistanut tätä koomillista aihetta? Hän ikävissään liehuen puolelta toiselle kuin sairaloimen laulu, löytämättä – ! He ikävöivinä mukana liehuen, juopuneina hajusta ja halusta, pian raivokkaasti keskenään tapellen, tuottamatta kenellekään hyötyä, vain itselleen vahinkoa.

Kuva ei ole sopiva, mutta se on valittu tarkoituksella. Ei ollut kaikkein hienointa laadultaan se, mitä nämä joutilaat kosijat istuttivat hänen kertomuksiinsa, hänen omituiseen vaatetukseensa, hänen kummastuneisiin silmiinsä ja hänen hiljaisiin unelmiinsa. He sillä tavoin koettivat parantaa toiveitansa ja lisätä tarmokkuuttansa. Mutta ajatelkaakin heidän hämmästyksensä rajattomuutta, kun syksypuoleen kerrottiin, että —

Neiti Kirsten Ravn oli naimisissa Harald Kaasin kanssa!

Naurettiin raivokasta röhöaurua, ivattiin, kiljuttiin. Aluksi ei saatu muuta selitystä kuin että tuo kaljupää haikara oli uskaltanut enemmän kuin muut.

Mutta vähemmän kauhistuneita eivät olleet nekään, jotka tunsivat Kirstenin ja kunnioittivat häntä. He olivat enemmän kuin hämmästyneitä, sillä tämä sana on tähän tapaukseen liian väritön, heistä monet alkoivat suorastaan surra. Mikä kaiken nimessä oli tämän aiheuttanut? Sillä kaikkihan, paitsi hän itse, tiesivät etukäteen, että hän hukkasi elämänsä tällä teolla. Kirsten Ravnin taloudelliseen riippumattomuuteen, vahvaan luonteeseen, itsenäiseen rohkeuteen, tietoihin, lahjakkuuteen ja tarmokkuuteen olivat monet, ja erikoisesti naiset rakentaneet toiveita naisasian hyväksi: hänhän jo oli kirjoittanut häikäilemättömästi sen puolesta. Hänen taipumuksensa kaikkeen erikoiseen ja arvoitukselliseen tietysti ajan mittaan silenisivät pois sikäli kuin taistelu toisi hänet yhä enemmän esille, ja lopuksi täytyisi hänestä tulla asian etumaisia taistelijoita. Kirstenissä toki kaikki hieno ja jalo lopulta saisi ylivallan.

Mutta nyt – ?

Ne harvat, jotka koettavat selittää elämän ilmiöitä mieluummin kuin tuomitsevat niitä, huomasivat kaikki, että hänen kertomustensa uhma ja oppositio suurin piirtein katsoen olivat turhamaisuutta, joka saattoi johtaa pahoihin erehdyksiin. Toiset väittivät, että hän oli kauttaaltaan romantillinen luonne, joka aina ja joka paikassa arvioi sekä omat voimansa että elämän olosuhteet liian suuriksi. Taas toiset olivat kuulleet jostakin, että aviopuolisot elivät erillään, kumpikin eri päässä rakennusta, että kummallakin oli omat palvelijat ja että kumpikin eli omilla varoillaan; toiset myös väittivät, että Kirsten oli pannut omilla varoillaan ja oman päänsä mukaan rakennuksen toisen sivustan kuntoon ja siten perustanut uuden laadun avioliittoa. Mutta jotkut väittivät myöskin, ettei mikään näistä seikoista aiheuttanut tätä avioliittoa, vaan että siihen olivat syypäitä suuret lehmuspuit Hellebergenen itäisen sivustan edustalla. Nämä puuthan suhisivat niin omituisesti kesäiltoina ja niiden oksain välitse vilahteleva meri kertoi mieltä hämmästyttäviä tarinoita. Vanhat metsät olivat hänelle paljon arvokkaampia kuin mies, Harald Kaas; semmoisia metsiä ei olekaan monta koko köyhässä Norjanmaassa. Hänen mielikuvituksensa muka aina askarteli puissa; niin, ja sitten tuli Harald Kaas ja vei. Mutta hän oli valinnut seudun, kartanon, ilmanalan ja vapaan aseman omissa sivustassaan. Kaas oli jonkunlainen tonttu-ukko, joka pakosta tuli talon mukana.

Mutta oli suuresti epäiltävää, osuiko tämä arvelu oikeampaan kuin muutkaan; asiasta ei nimittäin koskaan päästy selvyyteen. Hän ei ollut niitä, joilta on helppo kysyä ja helppo saada vastaus.

Kaikkeen katujuoruun, mielenkiintoisimpaankin, ihmiset lopulta kyllästyvät. Lopulta kävi niin, ettei enää tahdottu kuulla hänen nimeäänkään mainittavan, – kunnes hän neljä kuukautta naimisiinmenonsa jälkeen istui Kristianian teatterissa aivan samanlaisena kuin ennen vanhaan, vain vähän kalpeampana. Kaikki kiikarit suuntautuivat hänen punaisia hiuksiaan ja leveää otsaansa kohti. Hän ei piiloutunut viuhkansa taakse; hän loisti vaaleassa, melkein valkeassa puvussaan, joka ylhäältä oli nelikulmaisesti avoin kuten aina. Hän katseli ympärilleen kummastelevin silmin, aivan kuin ei olisi ollenkaan tiennyt että teatterissa istui muitakin tahi että kenenkään päähän pälkähtäisi katsella häntä. Ja raivokkaimpainkin täytyi tunnustaa, että hän sekä ruumiiltaan että sielultaan oli ainokainen ja lajissaan sangen viehättävä.

Mutta juuri ehdittyään jälleen tulla puheenaiheeksi hän katosi. Myöhemmin kuultiin että hänen miehensä oli käynyt noutamassa hänet pois, vaikka tuskin kukaan oli ukkoa nähnyt. Pääteltiin että nyt oli tullut solmu vyyhteen – ensimmäinen.

Todellista selkoa heidän yhdyselämästään ei saatu koskaan.

Sukulaisten kaikki sekaantumisyrietykset epäonnistuivat täydellisesti.

Vain senverran saatiin varmasti selville että Kirsten oli tullut raskaaksi. Mitä tarkimmin oli hän koettanut salata sitäkin.

Ei saapunut mitään ilmoitusta eikä kirjeitä, mutta seuraavana kesänä hän työnteli lapsenvaunuja Karljohanilla [puistokatu Kristianiassa. – Suom.] niin kummastunein katsein, että olisi saattanut luulla jonkin tahallaan äkkipikaa jättäneen vaunut hänen pideltävikseen. Hän oli nyt raikkaampi ja kauniimpi kuin koskaan ennen. Vaunuissa makasi poika, jolla oli hänen oma leveä otsansa, hänen oma punainen tukkansa ja joka oli puettu ja "sisustettu" vaunuihin niin erikoisella ja juuri hänen tavallaan, että kaikki ymmärsivät hänen vastauksensa, kun joku tuttava onnentoivotustensa jälkeen kysyi: "Emmekö pian taas saa uutta kertomusta teiltä?" – "Uutta kertomustako? Sehän on *tässä!*"

Mutta huolimatta täydellisestä onnellisuudesta, jota hän esitti Karljohanilla, ei voitu olla kauemmin huomaamatta, että hän oleili enemmän poissa Hellebergenestä ja että hän ei koskaan lausunut miehensä nimeä. Jos joku yritti virittää keskustelua miehestä, ei hän koskaan siihen puuttunut.

Ja pian saatiin tietää, että hän oli aikeissa muuttaa pois Hellebergenestä. Siihen aikaan taisi poika olla noin vuoden ikäinen. Kirsten oli oleskellut Kristianiassa pitemmän aikaa ja matkusti kotiin järjestääkseen muuttoa; hän sanoi palaavansa muutaman päivän perästä.

Mutta hän ei palannut koskaan.

Seuraavana päivänä hänen tultuaan kotiin, juuri kun Hellebergenen monet palvelijat ja muonamiehet vaimoineen ja lapsineen olivat kokoontuneet pihamaalle – oli perunankorjuun aika – tuli Harald Kaas kantaen häntä vasemmassa kainalossaan kuin jotain kääröä. Kaas piteli häntä vyötäröltä, hänen kasvonsa olivat alassuun Kaasin selän takana ja hiukset olivat valahtaneet silmille. Hänen alaruumiinsa oli eteenpäin, jalat riippuivat milloin herpaantuneina alas, milloin sojottivat jäykkinä suoraan eteenpäin. Hänen kätensä olivat tarrautuneet lujasti Kaasin vasempaan reiteen. Kaas käveli taakkoineen aivan levollisena, ja oikeassa kädessä hänellä oli kimppu pitkiä tuoreita koivunvitsoja. Verannan edustalla hän pysähtyi. Samalla kun hän asetti Kirstenin vasemmalle polvelleen, nosti hän hänen hameensa ylös, repäisi auki hänen alusvaatteensa kuin olisivat ne olleet paperia ja neuloilla kiinnitetyt, – ja ryhtyi sitten kurittamaan Kirsteniä paljaalle iholle.

Kirsten ei äännähtänytkään. Sittenkuin Kaas hellitti otteensa, hän vavisten järjesti ensin hiuksensa. Hänen kasvonsa tulivat näkyville juuri kun veri pakeni niistä takaisin; ne muuttuivat niin kalpeiksi, kalpeiksi, häpeän ja tuskan kyynelet valuivat pitkin poskia, mutta ei kuulunut ääntäkään. Hän oikoi pukuaan, mutta alusvaatteet näkyivät riekaleina hameen alta hänen hitaasti mennessään sisälle. Hän sulki oven jälkeensä, mutta sai avata sen uudelleen, sillä riekaleita oli jäänyt oven ja kynnyksen rakoon.

Naiset seisoivat tyrmistyneinä paikoillaan; muutamat lapsista kirkuivat pelosta, pelko tarttui kaikkiin lapsiin, niin että pian kuului pelkkää ulinaa. Miehet, jotka olivat istuutuneet tupakoimaan,

hyppäsivät nopeasti jaloilleen. Väkivallanteko oli tapahtunut niin odottamatta, äkkiarvaamatta, etteivät he säikähdykseltään ja suuttumukseltaan edes huomanneet, että heidän olisi pitänyt rientää sitä ehkäisemään. Kaiken ikänsä heitä tämän johdosta sitten moitittiin ja pilkattiin; mutta enemmän he itse moittivat itseänsä.

Harald Kaas ryhtyi tähän tekoonsa vasta suurten tuskain jälkeen; nämä olivat kuvastuneet hänen kasvoistaan ja olennostaan jo pitkät ajat – ja kuvastuivat vielä nytkin; mutta hän oli odottanut repäisevää naurunhohotusta omituisen päähänpistonsa palkinnoksi. Tämä odotus ilmeni niin selvästi suurellisessa, levollisessa tavassa, jolla hän kuritustoimituksen suoritti ja vielä enemmän kostoniloisessa katseessa, jonka hän teon tehtyään loi läsnäoleviin.

Mutta ensin kuolonhiljaisuus, sitten itku, sitten sudenulvonta ja miesten suuttumus... hän sai kuin ryöpyn niskaansa. Hän meni sisälle kuin piiskattu, perinpohjin mukiloitu mies. Jokaisessa ottelussaan tuon hienon naisolennon kanssa oli vanha pukari joutunut tappiolle.

Mutta Kirsten ei senjälkeen koskaan poistunut talosta. Ensi vuosina hän ei näyttäytynyt kenellekään vieraalle, ja hädin omalle vällekkään.

Hänen nähtiin joko työntelevän poikaa vaunuissa tahi myöhemmin taluttelevan sitä kädestä, tahi kulkevan yksinään, säännöllisesti kietouneena suureen shaaliin, jonka väri vaihteli puvun mukaan. Shaali mukautui tiukasti hänen ympärilleen. Tämä oli hänelle niin luonteenomaista, että minä vielä tänä päivänäkin kuulen sikäläisten ihmisten puhuvan siitä, aivan kuin ei hän koskaan olisi ollut toisin puettu.

Mitä hän toimiskeli? Hän luki. Kaunokirjallisuuden hän hylkäsi; syystä tai toisesta oli se tullut hänelle vastenmieliseksi. Hän otti miehensä henkisen omaisuuden haltuunsa. Hän syventyi koko harrastuksellaan matematiikkaan, mekaniikkaan, kemiaan, fysiikkaan, teki laskelmia, analyseja, ja kantoi kotiin kirjoja tutkimuksiaan jatkaen.

Talon väki näki hänessä miltei jotain yliluonnollista. Ensi hetkestä alkaen oli ihailtu hänen kauneuttaan ja hienouttaan; semmoiset ominaisuudet ihastuttavat kaikkia, tosin eri asteilla olevia eri tavoin. Ennen pitkää hän oli muuttunut ihmisten silmissä olennoksi, joka ajatteli ja eli yläpuolella heidän ymmärryksensä. Hän ei etsinyt ketään, mutta ne, jotka tulivat hänen luokseen, saivat poikkeuksetta apua – kuka enemmän kuka vähemmän. Antoipa hän vähän tahi paljon, koskaan hän ei asettanut ehtoja. Hänen tarkoituksensa esiintyi antimessa itsessään.

Mies suhtautui häneen sillä tavoin, että jollei hän olisi ollut niin pidetty kuin oli, niin ei hän olisi voinut elää. Mies nimittäin matkaansaattoi kiusaa ja vastusta niin paljon kuin ikinä kykeni; mutta muut ihmiset heikensivät kaiken pahan vaikutusta.

Mutta poika – eikö pojasta olisi voinut tulla välittäjä? Oli niitä, jotka väittivät, että vanhempien välit menivät hullusti juuri pojan syntymästä alkaen. Silloin kun isä ensi kerran näki pojan, huomasi kättilö että hän tuli huoneeseen kuin rikas mies ja poistui siitä kuin kerjäläinen; – synnyttäjä sen sijaan maatessaan hymyili hymyä, jommoista kättilö ei ollut nähnyt vielä kenelläkään synnyttäjällä.

Oliko Kaas odottanut, ettei mikään hänestä polveutuva voinut muistuttaa muuta kuin häntä itseään – ja sitten saanutkin nähdä äidin kuvan.

Niin pian kuin poika kykeni jaloilleen, meni se mielellään isänsä luokse, sillä siellä oli niin paljon hauskaa nähtävänä ja isä otti hänet hyvin vastaan. Isä haasteli hänen kanssaan ja osasi asettua hänen kannalleen. Isä myöskin aina tilaisuuden tullen leikkasi hänen hiuksensa lyhemmiksi; äiti antoi niiden vapaasti kasvaa yhtä pitkiksi kuin hänen omansakin olivat, ja isä ne sitten aina leikkasi. Poika itse oli hyvillään päästessään hiuksistaan eroon, mutta vähän vanhemmaksi tultuaan hän ymmärsi isän tarkoituksen ja koetti estää leikkaamista. Kun talon väki kertoi hänelle taruhohteisia piirteitä isän sankarivoimasta ja hänen maineteoistaan maalla ja merellä, alkoi poika tuntea häntä kohtaan pelokasta ihailua. Mutta voimakkaammin hän kuitenkin tunsikin sen sietämättömän tuskallisen ikeen, jonka isä sälytti äidin ja kaiken talonväen kannettavaksi. Pojalle tuli salaiseksi uskonnoksi vastustaa isää ja puolustaa äitiä, sillä äiti kärsi enemmän. Hän tahtoi olla äitinsä näköinen hiuskarvaa myöten,

hän tahtoi suojella, tahtoi kätkeä häntä. Hänestä oli sanomattoman rakasta, kun isä tuotti hänellekin kärsimyksiä.

Niin, hän tuli ylpeäksi kun isä nimitti häntä "Rafaellaksi" Rafaelin sijasta, joka oli hänen nimensä. Äiti oli antanut rakkaimman nimen minkä tunsu.

Kukaan ei saanut käyttää veneitä, kukaan ei saanut ajella, kukaan ei saanut kulkea metsän kautta, tie suljettiin. Kukaan ei saanut antaa hevosille tahi lehmille edes tarpeellista hoitoa. Mitään korjauksia ei pantu toimeen; jos rouva mitä yritti siihen suuntaan, ajettiin työmiehet pois. Ei voinut enää olla epäilystäkään, että Kaas tahtoi hävittää kaiken. Talo ränsistyi, ja metsä – niin, se ei ollut enää mikään salaisuus väen kesken, metsä oli tullut yli-ikäiseksi. Suurimpiin ja parhaimpiin puihin ilmaantui vikoja ja tauteja, jotka pian levisivät muuhunkin metsään.

Kahdentoistavuotiaana Rafael rupesi käymään koulua rovastin edessä Helenen, rovastin ainoan tyttären kanssa, joka oli Rafaelia neljä vuotta nuorempi ja josta poika sanomattomasti piti. Rovasti opetti heille uskontoa, ainoata ainetta, jota äiti ei opettanut pojalleen. Rovasti kertoi Davidista. Kertomus meni eteenpäin pysähdyksien ja väliselityksien keskeyttämänä. Rafael näki sen kuvina edessään – siten oli äiti opettanut hänelle kaikkea. Assyyrialaisia sotamiehiä oli juutalaisia vastassa, piikkiartaisia sotilashaamuja vinoin silmin ja soikein kilvin meni rivittäin hänen katseensa editse. Viinitarhoja oli pitkin sinivihreitä mäkiä; tuuhealatvaisten palmujen kapeita varjoja ja tomuisia teitä. Hän katseli juuri syvälle metsään, jonka tuoksuavien puiden sekaan sotilaat paraikaa menivät – kun samalla tuli kertomus Absalomista.

Absalom nousi kapinaan isäänsä vastaan, ajatelkaa kuinka kauheata, – sanoi rovasti, joka oli arvokas herra, – nousi kapinaan omaa isäänsä vastaan. Tietämättään katsahti rovasti Rafaeliin, joka heti punastui korvia myöten.

Rafaelhan ei odottanut mitään muuta kuin sitä hetkeä, jolloin hän olisi niin miehistynyt että voisi nousta kapinaan isäänsä vastaan.

"Mutta Absalom sai rangaistuksensa hyvin kummallisella tavalla", jatkoi rovasti. "Absalom joutui tappiolle taistelussa ja paetessaan suurten metsäin läpi hän tarttui pitkästä tukastaan puuhun, hevonen juoksi pois hänen altaan, ja hänet lävistettiin keihäillä kuoliaaksi –."

Rafael näki Absalomin riippumassa – ei pitkässä assyyrialaisen mekossa, ei teräväpartaisena, ei, vaan hentona ja nuorena ja puettuina Rafaelin ihonmukaisiin housuihin, jotka ulottuivat peittämään polven kohdalla sukkia, ja hänen omaan mekkoonsa, ja hänen omista punaisista hiuksistaan! Hän näki niin selvästi, niin selvästi, kuinka hevonen juoksi hänen altaan, se harmaa isän hevonen, jolla hän varkain ratsasti, kun isä nukkui päivällisuniaan. Hän näki hoikan, pitkän nuorukaisen huojuvan ja kieppuvan ilmassa ja keihäs oli pistetty hänen vatsansa läpi. Selvään, aivan selvästi!

Tästä näystä, josta hän ei kenellekään kertonut, ei hän päässyt erilleen. Se oli kuin rangaistus: sillä hänkin oli noussut kapinaan isäänsä vastaan ja ansaitsi joutua riippumaan hiuksistaan – !

Hän kyllä jo ennestään tunsu tämän kertomuksen, mutta koskaan ei se ollut vaikuttanut häneen tällä tavoin.

Tämä tapahtui hänelle eräänä perjantaipäivänä, ja lauantai-aamuna hän herätessään näki äidin seisovan hänen vuoteensa ääressä. Äidin silmät olivat kummastelevammat kuin koskaan ennen. Hiukset olivat vielä yöletillä, toinen leteistä kutkutti hänen nenäänsä, ja siihen hän juuri heräsi. Äiti kumartui hänen puoleensa ja tuijotti häneen kauhistuneen näköisenä; äidillä oli yllään pitkä yöpukunsa, koristeltu ja nypläyksiä täysi, ja hän oli avojaloin. Hän ei koskaan tahtonut näyttäytyä pojalleen tässä asussa; vain jokin kauhea tapaus oli nyt ajanut hänet tänne. Miksi ei äiti puhunut? Vain tuijotti – tahi eikö hän ollutkaan kauhuissaan?

"Äiti!" huudahti poika ja kohottausi vuoteessaan. Silloin äiti kumartui aivan hänen lähelleen: "Ihminen on kuollut", hän kuiskasi. Äiti nimitti isää "Ihmiseksi"; hän ei sanonut isää koskaan muuksi. Rafael joko ei käsittänyt mitä äiti sanoi tahi herpaantui sen johdosta kokonaan. Äiti kertasi ääneen, yhä kovempaan: "Ihminen on kuollut, Ihminen on kuollut", ja sitten oikaisi itsensä, paljasti jalkansa

näkyviin paidan alta ja alkoi tanssia. Mutta vain pari tahtia, jonka jälkeen hän hypähti pois huoneesta. Poika hyppäsi vuoteestaan ja kiiruhti jälkeen; äiti oli suullaan sohvalla ja nyyhkytti. Hän tunsi pojan olevan takanaan, nousi äkkiä, painoi hänet lujasti rintaansa vasten, nyyhkytti. Poika tunsi että äidin koko ruumis vapisi kuin kouristuksessa. —

Vielä silloinkin kun he seisoivat isän ruumiin ääressä tunsi poika äidin kädestä, josta hän piteli, äidin vapisevan niin että hänen täytyi kietoa kätensä hänen ympärilleen. Hänestä tuntui että äiti kaatuisi.

Kun hän myöhemminä vuosinaan ajatteli tätä, ymmärsi hän, mitä äiti tuona hetkenä sai kestää, kuinka taipumattomaksi äiti oli saanut kasvattaa tahtonsa ja mitä tämä kaikki oli äidille maksanut. Nyt hän ei sitä ymmärtänyt. Hän luuli äidin kärsivän kaikesta kauheasta mitä he näkivät edessään, niinkuin hänkin siitä kärsi. Isä, joka aikoinaan kerskui puhtausharrastuksellaan ja vaati puhtautta kaikilta, makasi tuossa törkyisenä, ruokkoomattomana, rasvaisten haisevien vällyjen sisässä, ja puettuna niin likaisiin ja risaisiin alusvaatteisiin; ettei pahempaa ollut kellään talon työmiehistä. Hänen eiliset vaatteensa olivat tuolilla vuoteen vieressä kovasti nukkaviekuina, lian, hien ja tupakan kohvettamina ja löyhkäten niinkuin kaikki täällä. Hänen suunsa oli tiukasti kiinni, kädet nyrkissä; hän oli kuollut halvaukseen.

Ja kuinka täällä oli autiota ja yksinäistä hänen ympärillään! Minkävuoksi ei poika ollut sitä ennen huomannut? Minkävuoksi hän ei huomannut että hänen isänsä oli yksinäinen ja hyljätty?

Rafael puhkesi itkuun. Ja hänen itkunsa paisui niin että se täytti huoneen, täytti pian kaikki huoneet.

He tulivat sisään, koko talonväki, yksi toisensa jälkeen. Pojan itku oli niin selittävä, niin puhuva, että kaikki alkoivat katsoa asiaa uusin silmin. Ukko joka nyt tässä makaa, oli ollut sanomattoman onneton, hyljätty, avuton. Herra katsokoon armollisesti meidän kaikkien puoleen!

Sittenkuin Harald Kaasin ruumis oli aseteltu, parta ajeltu, silmät suljetut, silloin pehmeni myös piirteitten kovuus, ja silloin he näkivät kasvojen tuskaiset, mutta samalla myös niin miehekkäät piirteet. Hän oli heidän mielestään kaunis. —

Muutamien päivien kuluttua hautajaisista olivat äiti ja poika jo Englannissa.

II

Nyt alkoi pitkä opintoaika, jota varten äiti kaikenlaisissa kieltämyksissä eläen oli säästänyt rahoja, samalla antaen pojalle alkeisopetusta. Kartanosta, hypoteekkirasituksineen ja metsineen, joka viimeainittu kelpasi vain polttopuuksi, täytyi nyt ottaa viimeinenkin mehu. Heidän naapurinsa rovasti, rehti ja käytännöllinen mies, otti tilan hoitoonsa. Hävitystyön täytyi alkaa oitis, sillä rahoja tarvittiin. Mutta äiti ja poika eivät tahtoneet olla sitä näkemässä.

He saapuivat Englantiin kuin kaksi pakolaista, jotka pitkien ja monien koettelemusten jälkeen etsivät uutta kotoa ja uutta kotomaata. He heittelevivät epäkäytännöllisinä ja tottumattomina sinne tänne vieraassa vilinässä ja tulivat täten, jos mahdollista, entistä lähemmin toisiinsa sidotuiksi. Poika oli silloin kaksitoistavuotias.

Ja kuitenkin ei kulunut kauaa, kun he jo ensimmäisen kerran riitaantuivat.

Poika oli tullut kouluun, oli alkanut oppia kieltä, sai tovereita ja tunsikin ankaraa halua koetella voimiaan. Hän oli hyvin pitkä ja hoikka, mutta hän halusi olla myös väkevä. Hän rupesi urheilemaan, mutta ei saavuttanut mainetta. Sensijaan oli hänellä enemmän tietoja kuin tovereillaan – kiitos äidin – ja hänen onnistui tehdä itsensä mielenkiintoiseksi niiden avulla, ja asemaa, jonka hän näin saavutti, täytyi koettaa säilyttää. Mutta mikään ei vaikuttanut niin kuin kerskuvat esitykset Norjasta ja hänen isänsä maineista. Hän kertoi näistä enemmän kuin saattoi oikeaksi todistaa, mutta tämä ei ollut yksinomaan hänen syytänsä. Hän osasi tosin englantia, mutta kielen keskivärit eivät olleet hänen hallussaan, joten hän käytti aina helposti saatavissa olevia voimakkaita sanoja. Totta kyllä oli, että hän oli isältään perinyt kaksikymmentä kivääriä, yhden suuren purjealuksen ja useita pieniä, – mutta kuinka suurenmoisiksi muuttuivatkaan nyt kaikki nämä kiväärit ja veneet! Hän tahtoi – niinkuin isänsäkin – mennä pohjoisnavalle jääkarhuja ampumaan, jopa hän jalomielisesti kutsui toverit retkelle mukaan. Hänen kuvaustensa laajalla alueella piti kuitenkin paljon enemmän asioita kuin hän tunsikaan, mutta ei kuitenkaan tarpeeksi, sillä joka päivä piti ammentaa ravintoa yhä suurenevaan kitaan. Hänen täytyi suorastaan opiskella ja keksiä milloin mitäkin, voidakseen pitää mielenkiinnon vireissä. Tästä johtui myöskin, että hän eräänä iltana meni toveriensa kera parturiin ja pyysi muutta mutkitta tätä leikkaamaan häneltä kaiken tukan. Tottahan hiidessä *tämä* riittäisi pitkäksi aikaa! Hänen tukkansa oli ollut naurun aiheena, se häiritsi häntä kaikissa leikeissä, hän vihasi sitä. Senjälkeen kun hän oli kuullut kertomuksen Absalomin kapinasta ja hänen rangaistuksestaan, oli tukka myös ollut salaisena kauhun aiheena. Mutta koskaan ei, hänelle tähän saakka ollut pistänyt päähän mennä parturiin sitä leikkauttamaan. Toverit nyt miltei kauhistuivat ja parturi oli sitä mieltä että leikkaaminen oli hävitystyötä. Rafael tunsikin ankaria kipuja vatsassa, mutta juuri se seikka, että tämä kaikki oli niin kauheata, antoi hänelle voimia. Nyt saivat kaikki nähdä mitä hän uskalsi. Parturin päähän ei tietysti voinut pälkähtää, että tämä tapahtui pojan äidin tietämättä, mutta koska hän, asuen saman talon alakerrassa, jossa täysihoitola oli, jo ensi päivästä alkaen oli ihaillut sekä äidin että pojan tukkaa, koetti hän estellä leikkaamista. Silloin tulivat Rafaelin vatsanväenteet aivan sietämättömiksi. Mutta hänen täytyi nyt saada tahtonsa täytäntöön. "Leikatkaa pois se vaan!" sanoi hän ja istuutui kärsimättömänä tuoliin. "Minä en ole koskaan nähnyt kauniimpaa tukkaa", sanoi parturi alakuloisesti. Hän tarttui samalla saksiin, mutta epäröi yhä. Rafael näki että toverien jännitys oli ylimmillään.

... "Pois se vaan!" toisti hän välinpitämättömällä äänellä.

Parturi leikkasi senjälkeen hiukset siten, että ne jäivät hänen käteensä kauniina kimppuna, ja kääri ne paperiin. Poikain silmät seurasivat toimitusta sivallus sivallukselta; Rafael sitä seurasi korvillaan; hän ei katsonut peiliin.

Sittenkuin parturi oli päättänyt hiusten tasoituksenkin ja harjannut pojan, tahtoi hän antaa tälle tukan. "Mitäpä minä sillä teen?" Rafael vähän puisteli polviaan ja kynnärpäitään, maksoi ja poistui toveriensa saattamana. Mutta mitään varsinaista ihastusta nämä eivät osoittaneet.

Hän oli tuskin vilahdukseltakaan nähnyt kuvaansa peilistä, kun hän huomasi olevansa hirveän näköinen. Hän olisi tahtonut antaa kaiken mitä omisti (sitä ei ollut paljoa), ja hän olisi ollut valmis kestämään minkälaisia tuskia tahansa, hän ajatteli – jos hän vain saisi hiuksensa takaisin. Hän näki selvästi äidin kummastuneen katseen kaikkine vivahduksineen, hänen kurjuutensa oikein tanssi hänen ympärillään, hänen turhamaisuutensa pilkkasi häntä, – ja tämä päättyi siten, että hän hiipi hiljaa ylös portaita huoneeseensa ja paneutui nukkumaan ilman illallista. Mutta äiti odotti häntä turhaan, ja kuultuaan lopuksi hänen rykäisevän hän kiiruhti ylös. Rafael kuuli hänen kiipeävän portaita, kuuli hänen aukaisevan oven. Hänen sisääntullessaan makasi Rafael pää pistettynä tyynyn alle. Äiti nosti tyynyn pois... ja nähtyään vain vilahdukseltakaan hänen kauhunsa, joutui Rafael itse niin kauhean tuskan valtaan, että itku, joka oli kurkussa nousemassa, pysähtyi. Kalpeana ja kauhistuneena seiso äiti siinä. Hän luuli ensin että joku oli ilkeyksissään tehnyt Rafaelille tämmöistä väkivaltaa. Mutta kun hän ei saanut pojalta sanaakaan selitykseksi, alkoi hän aavistaa pahaa. Rafael tunsi että äiti odotti selitystä, puolustelua, anteeksipyyntöä, mutta hän ei saanut sanaakaan suustaan, vaikkapa henki olisi mennyt. Eikä hän ymmärtänyt mitä hän olisi voinutkaan sanoa. Sitten hän puhkesi väkivaltaiseen, tuskaiseen itkuun; hän köyristyi kokoon ja peitti käsillä päätänsä, jossa hän tunsi vain pistäviä, lyhyitä hiuksia. Kun hän jälleen katsoi ylös, oli äiti jo poissa.

Lapsi upottaa kaiken uneen. Kun hän seuraavana aamuna saapui alas hyvin nöyränä ja peräti häpeissään, makasi äiti vuoteessaan; äiti ei voinut hyvin, sillä hän ei ollut nukkunut yhtä silmäntäyttä. Tämän kaiken sai poika kuulla jo ennenkuin meni äitinsä luokse. Arastellen hän avasi oven. Tuossa makasi äiti surkeana. Ja Rafaelin hiukset olivat pukupöydällä, valkoisella silkkinauhalla sidottuina, järjestettyinä ja kammattuina. Äiti itse makasi pitsinypläyksissään kädet ristissä sylissä ja suuret kyynelvet valuivat hänen poskiaan pitkin.

Rafael oli tullut heittäytyäkseen hänen syliinsä ja rukoillakseen häneltä tuhat kertaa anteeksi; mutta jostain selvisi hänelle heti, ettei hän niin voinut tehdä, tahi ettei hän uskaltanut niin tehdä. Äiti makasi ikäänkuin pilvessä, kaukana, hyvin kaukana. Äiti näki näkyä. Jokin, joka oli yhtä aikaa sekä pyhää että loukattua, oli siirtänyt hänet toisaalle. Hän oli samalla sekä liikuttavan läheinen että ikäänkuin ylös kohotettu. Rafael kääntyi hiljaa ovea kohti ja lähti tallustamaan kouluun.

Äiti makasi sekä sen että seuraavan päivän, ja lähetti palvelustytön mukana pojalle sanan, että hänen täytyi saada olla yksin. – Hän oli tottunut ottamaan surun siten vastaan, – ja se seikka, että Rafael oli noussut häntä vastaan, oli suurin suru, mikä häntä koskaan oli kohdannut. Ja se yllättikin hänet kuin rankkasade keskellä ihaninta päivänpaistetta. Nyt hän uskoi voivansa katsoa poikansa sieluun – ja samalla omaansakin! Kaiken syyn hän sälytti pojan onnettomalle isänperinnölle; hänen mieleensä ei juolahtanut, että alinomainen taiteellinen haihattelu ja liiallinen henkinen voimistelu kenties olivat voineet ajaa pojassa riippumattomuushengen hereille.

Kun hän ensi kertoja sen jälkeen näki pojan paljaine päineen, joka yhä enemmän alkoi saada isän piirteitä, itki hän ääneti. Kun poika tahtoi lähestyä häntä, torjui hän yrityksen nostamalla hienon kätensä eteen; Rafael ei *saanut*. Ei hän liioin puhellut pojan kanssa. Kun Rafael puhui, niin äiti vain katsoi häneen, kunnes poika puhkesi itkuun. Sillä poika kärsi tuskaa, joka voidaan kärsiä vain kerran, silloin kun lapsen katumus on uusi ja senvuoksi rajaton ja kun lapsen rakkaudenkaipuu saa ensimmäisen kerran kylmän, torjuvan vastaanoton.

Mutta kun äiti viidentenä päivänä tapasi pojan portaissa – hän tuli ylhäältä ja poika alhaalta, – pysähtyi hän kauhistuneena huomattessaan minkänäköiseksi poika oli muuttunut. Kalpea, laiha, arka, ja paljaspäisyys ehkä saattoi surkeuden näyttämään suuremmalta kuin se olikaan. Vieraana ja avuttomana, silmissä lohduton epätoivo poikakin pysähtyi;... silloin oli äidin mitta täysi, silloin hän avasi sylinsä. Rafael oli jälleen päässyt paratiisiinsa, mutta he itkivät molemmat, aivankuin heidän olisi täytyntä voittaa ylipääsemättömiä esteitä, ennenkuin he voivat puhella keskenään.

"Kerro nyt se minulle!" kuiskasi äiti, – tämä tapahtui äidin huoneessa, jossa he olivat sanoneet toisilleen ensimmäisen suloisen sanan ja suudelleet toisiaan kerran toisensa perästä. "Kuinka se saattoi tapahtua, Rafael?" kuiskasi hän taas, pää pojan pään rinnalla, – hän ei saattanut vielä kunnolleen

katsella poikaansa suoraan. "Mutta äiti", vastasi poika, "onhan vielä paljon pahempaa, että ne hakkaavat maahan kaiken metsän kotona Hellebergenessä –."

Äiti käänsi päätään ja katsoi häneen. Hän oli ottanut hatun päästään ja hansikkaat käsistään, mutta nyt hän pani ne nopeasti takaisin. "Kuulehan, Rafael", sanoi hän, "menemmekö puistoon kävelemään, mitä? Korkeiden vanhojen puiden alle, me kaksi?" Hän oli huomannut että pojan vastaus oli nerokas. —

Mutta tästä tapauksesta alkaen äidillä oli jotain Englantia vastaan, ja erikoisesti pojan tovereita vastaan. Hän keksi kaikenlaista pitääkseen Rafaelin erillään tovereista loma-aikoina. Eikä tämä tuottanut hänelle vaikeuksiakaan, sillä osaksi kertasi hän poikansa kanssa kaikki tämän läksyt, osaksi he yhdessä alkoivat käydä katsomassa ympäristön tehtaita ja kemiallis-fysikaalisia laitoksia; äiti halusi itse nähdä kaikkea ja herätti tämän halun eloon pojassakin.

Tehtaiden ovet eivät tavallisesti hevillä auenneet vieraille, – mutta hieno, sievä vallasnainen, joka talutti kädestä koreata poikaa, "eikä kuitenkaan ymmärtänyt mitään koko meiningistä", sai katsella melkein kaikkea mitä halusi. Vaikeuksista hän koetti selviytyä kääntymällä suoraan johtavien henkilöiden puoleen, ja oli luonnollista, että hän tällöin epäonnistui. Kaikesta, mitä hän ei ymmärtänyt, koetti hän uupumattomasti päästä perille. Ja senjälkeen oli aina uusi tehtävä selittää kaikki Rafaelille, ja mieluisin tehtävä mitä hän saattoi ajatella.

Rafaelin taipumukset ja halu viittasivat kyllä tähän suuntaan, mutta 13-vuotiaalle pojalle, joka sai olla kokonaan erillään tovereista ja leikeistä, tämä kaikki pian muodostui kiduttavaksi. Tuskin ehti äiti huomata tämän, kun hän jo kiiruhti muuttamaan kaikki toisin; he läksivät Englannista ja muuttivat Ranskaan. Uusi vieras kieli vaikutti, että Rafael jälleen turvautui kokonaan häneen; nyt ei kukaan päässyt pojasta osille. He asettuivat asumaan Calais'hin. Jo siellä olonsa ensimmäisinä päivinä äiti leikkasi tukkansa lyhyeksi. Hän luuli paremmin vaikuttavansa poikaan osoittaessaan täten, että kun poika ei tahdo olla hänen näköisensä, niin tahtoo hän kuitenkin olla pojan näköinen ja esiintyä poikana niinkuin Rafaelkin. Hän osti uuden vapaamuotoisen hatun, hän sommitteli itsellensä uuden vapaan leningin; kun kerran tukka oli toisenlainen, sai kaikki muukin muuttua. Mutta kun hän sitten seisoi poikansa edessä puettuna viisitoistavuotiaan tytön tavoin, reippaana ja melkein vallattomana, niin poika ihan pelästyi. Ja kesti kauan, ennenkuin poika tajusi, mikä tarkoitus tällä kaikella oli. Niin pitkälti kuin hän muisti äitiään, oli äidissä kaikki ollut juhlallisempaa, kauniimpaa kuin nyt. "Äiti", sanoi hän, "mikä sinuun on tullut?"

Äiti kalpeni, jäykistyi, sopersi jotain, että tällä tavoin oli mukavampaa, ettei punainen tukka ole kaunis silloin kun se alkaa muuttaa väriään, – ja meni huoneeseensa.

Siellä hän otti esille Rafaelin hiuskiharat ja asetti omansa niiden viereen ja itki. "Äiti, mikä sinuun on tullut?" Hän saattoi vastata: "Rafael, mikä sinuun on tullut?" —

Hän kulki poikansa kera kaikkialla yltympäri. Kaksi kaunista, aistikkaasti puettua ihmistä saavat olla varmat siitä, että he herättävät huomiota Ranskassa, ja tästä hän piti. Kaikilla näillä retkeilyillä hän puhui ranskaa. Poika pyysi häntä hartaasti puhumaan niin että hänkin olisi ymmärtänyt, mutta siitä ei tullut kerrassaan mitään. Ja taas kuljetti äiti häntä tehtaasta toiseen. Ja niin pidättyväinen ja epäkäytännöllinen kuin hän olikin avatessaan höyrypannun uunia, oli hän samalla täynnänsä viekkautta ja keimailua. Ja niin, arka kuin hän oli puvustaan, niin tuli hän mielellään sekä nokeentuneena että öljyisenä ulos tehtaista, jos vain Rafael voi saada nähdä jotain uutta mekaniikan alalta. Hän karttoi huonoa ilmaa kuin koleraa, – mutta meni Rafaelin tähden mielellään rikkihappojen ja otsoonin katkuun. "Oma kokemus, Rafael, on elämää; muu on vain elämän varjoa." Tahi: "Oma kokemus, Rafael, on ruokaa ja juomaa, muu on kirjallisuutta."

Poika ei ollut aivan samaa mieltä. Hän huomasi että *Notre-dame de Paris*, jonka äärestä hän päivittäin sai tempautua irti, oli maittavin ateria, mitä hän koskaan oli vielä nauttinut, mutta firma *Mazel & fils* haisi raadolliselle. Hänen lukemisensa... äitihän itse oli hänet pannut lukemaan, kielen vuoksi, ja auttanut häntä... ja nyt tuli äiti mustasukkaiseksi kirjoille. Häntä ei voitu saada enää ostamaan pojalle uusia kirjoja.

Mutta hän sai niitä kuitenkin.

He olivat viipyneet Calais'ssa useita kuukausia. Rafaelilla oli opettaja, ja hän alkoi tuntea olevansa tolillaan, kun täysihoitolaan saapui eräs leski jostain siirtomaasta. Tällä oli mukanaan kolmetoistavuotias tyttärensä. Näitä he eivät ehtineet tavata ateriain aikoina kuin kahtena päivänä, kun jo nuoriherra alkoi hakkailia neitosta. Tähän kiinnittivät ensi hetkestä alkaen kaikki huomionsa. Pian sai koko täysihoitola hauskuutta kuunnellessaan kuinka Rafael koetti oppia lausumaan kieltä sujuvasti ja jopa toisinaan osasi valikoida sanansa loisteliaastikin.

Tyttö opetti hänelle kielen ilman hajuakaan kieliopista, vain miellyttämällä ja ilossa ja pikkukinastuksessa. Uskollinen silmäpari ja nuorekas ääni oli tarpeeksi. Ja tytöltä hän sai salaa romaanin toisensa jälkeen. Sillä salaa sen täytyi tapahtua. Salaa oli Lucie ne hankkinut, salaa toimitti hän ne pojalle, salaa ne luettiin ja salaa ne taas vietiin takaisin. Poika osoittautui hieman hajamieliseksi opintojensa suhteen, mutta mikään muu ei ilmaissut hänen kirjallisuushuvimatkojaan, eivätkähän ne niin erinomaisia olleetkaan. Rouva Kaas huomasi poikansa hakkailuhankkeet ja hymyili muiden keralla hänen edistykselleen ranskankielessä. Hänellä ei ollut läheskään niin paljon muistutettavaa tätä seurustelua kuin pojan lontoolaisia tovereita vastaan. Tässä hän toki sai itsekin olla jossain määrin mukana, kun sensijaan tuo toinen seurapiiri sulki hänet kokonaan ulkopuolelleen. Hän kutsui yhä useammin äidin tyttärineen ulos pienille huvimatkoille, ja hän oli iloinen heidän seurastaan.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.